

До Председателя

на научното жури към катедра „Кинезитерапия”
при ЮЗУ „Неофит Рилски”

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Иван М. Петков, д.н.

на трудовете на **гл. ас. Мария Петрова Граматикова, доктор**, във връзка с участието ѝ в конкурс за заемане на академичната длъжност „**доцент**” към катедра „Кинезитерапия” при ЮЗУ „Н. Рилски” в професионално направление **7.4. Обществено здраве” /Кинезитерапия, Кинезитерапия в хирургията/**

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Кинезитерапия” /ДВ. бр. **100 от 15.12.2018 г./**. Спазени са всички изисквания на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото приложение. В конкурса единствен кандидат е **гл. ас. Мария Петрова Граматикова, доктор**. Тя завършва през 1994 г. с отличие висше образование в ЮЗУ „Н. Рилски” по специалността „Начална училищна педагогика” на ОКС „магистър”, а през 2007 г. се дипломира с отличен успех на ОКС „бакалавър” по специалността „Кинезитерапия” /КТ/.

Общият ѝ трудов стаж до момента е 23 години. Осъществява последователно педагогическа дейност като учител /1994-1998 г./, административно-управленческа дейност като управител на фирма /2000-2008 г./ и профилактична и терапевтична дейности като кинезитерапевт /2008-2015 г./ в областта на гериатрията /Дневен център за възрастни/ и на педиатрията /Център за деца с ДЦП/ в гр. Банско.

От 2015 г. е асистент в катедра „Кинезитерапия” при ЮЗУ „Н. Рилски”, където работи и в момента, а от 2017 г. е главен асистент след успешно защитен дисертационен труд. Общата ѝ годишна учебна натовареност е над 600 часа. Преподава задължителни и избираеми учебни дисциплини на студенти по специалността „кинезитерапия” и на студенти от специалностите „физическо възпитание” и „спорт” на ЮЗУ „Н. Рилски”.

Завършила е с успех 12 /дванадесет/ курса с български и чуждестранни лицензирани лектори за повишаване на квалификацията в областта на кинезитерапията и рехабилитацията, което е обективизирано със съответни дипломи и сертификати.

Участва активно като член на колективи за реализиране на три научни проекти /по Наредби №9 и №3 на МОН/ в периода 2014-2017 г. /Проект RP-A2/17 ; Проект SRP-A16/14; Проект RP-A7/16/ и на два образователни проекти като експерт и академичен наставник /Проект BG051PO001-3.1.07; Проект BG05M20P001-2.002-0001/.

Притежава отлични социални и организационни умения и компетенции като професионалист-кинезитерапевт и като академична личност и преподавател, както в сферата на административно-управленческите решения, така и в психосоциалните и медикопедагогическите свързаности, което е необходимо условие за успешна реализация в обучението на студенти /учебен процес/ и работата с пациенти /лечебно-профилактична дейност/. Активен член на Асоциацията на физиотерапевтите в България /АФБ/, член на Съюза на учените в България /СУБ/, член на Американската асация на терапевтите-масажисти. Владее писмено и говоримо английски.

В конкурса гл. ас. М. Граматикова участва общо с 42 /четиридесет и два/ труда, включително 1 /един/ дисертационен труд; 1 /една/ монография с обем 203 стр.; 2 /две/ учебни ръководства като съавтор /едното под печат/ и 39 /тридесет и девет/ публикации, от които 21 публикациици у нас и 18 – в чужбина. Самостоятелен автор е в 7 /седем/ публикации, водещ първи автор е в 12 /дванадесет/, а втори и следващ автор е в 20 /двадесет/ публикации.

От представените за участие в конкурса трудове няма да се рецензира дисертационният труд, който единодушно получи висока оценка на официалната защита. Тук само ще отбележа холистичният и новаторски подход на М. Граматикова при изготвянето, апробирането и прилагането с успех на авторската програма и конкретна методика на КТ при пациенти с руптура на ПКВ за постигане на по-бързо и ефективно функционално възстановяване, което единодушно беше отчетено от научното жури при официалната защита. Свързаните с дисертационния труд 4 /четири/ научни публикации /по описа №№11, 13, 20, 21/ също не се рецензират, тъй като също са рецензирани и оценени високо на по-ранен етап.

Публикации №14 и №26 касаят еднакви проблеми и в известна степен се дублират, поради което ги приемам за една публикация. Същото се

отнася и за статиите № 21 и №27 и № 23 и №28. Следователно, за рецензиране остават 32 /тридесет и две / публикации. Всички те са докладвани на наши и международни научни форуми и са публикувани в сериозни научни списания и сборници у нас и в чужбина /"Спорт и наука", „Sport Science", „International Journal of Kinesiology and Other Related Sciences" и др.

Научната продукция на гл. ас. М. Граматикова може да се раздели условно на три групи.

В **първата** група освен дисертационния труд попадат още монографията /№2/ и публикации №№5,9,14,15,17,26,28,32,34,35,38. Те засягат големият и важен въпрос за по-ефективното и бързо възстановяване на болни с колянна нестабилност по повод руптура на ПКВ. Безспорно основният научно-приложен труд тук е монографията **„Кинезитерапия при динамична нестабилност на колянната става"** в обем на 203 стр. В него обективно и аналитично са разгледани фундаментални въпроси на функционалното възстановяване като се започне от възможните за приложение средства на кинезитерапията до реално получените резултати и парциалният ефект на отделните средства, техники и методи за тяхното приложение. Това безспорно обогатява теорията и практиката на кинезитерапията и може да служи пълноценно като методическо помагало в ежедневния рутинен рехабилитационен процес. В останалите публикации с приносен характер са изследванията за хидротерапията в комплексната рехабилитация /№34 /, кинезиотейпингът като средство за избор при колянна нестабилност / № № 9, 10, 15, 33, 38/ и едем на колянато, посттравматичната инволюция и атрофия на m. quadriceps femoris и възможностите за противодействие /№ №14, 28/, възможностите за противодействие при възстановяване след „фаталната триада" / №№ 21, 27/ и др.

Втората група включва трудове, които са свързани с децата и детското здраве. Тук влизат 2 /две/ учебни ръководства /№№ 3,4/ и 15 /петнадесет/ научни публикации /№№ 6, 8, 12, 16, 18, 19, 28, 29, 30, 31, 36, 37, 39, 40, 42/. Особено ценно е участието на М. Граматикова в учебното ръководство „Насоки за диагностика и физиотерапия при постурални нарушения и гръбначни изкривявания" / №3/ . Тук, освен много добре представения кинезиологичен анализ на гръбначния стълб, са описани конкретни комплекси по кинезитерапия за лоша стойка, деформации на гръдния кош и гръбначни изкривявания във фронталната и сагитална равнини, които могат да се ползват в рутинната практика.

Във второто ръководство са представени особеностите в психофизическото развитие на децата в предучилищна възраст и възможностите на физическото възпитание за правилното развитие на ориентировъчните способности и двигателното състояние на децата. И в двете ръководства обаче не става ясно, какъв е конкретният дял на гл. ас. Граматикова, тъй като това не е посочено в съдържанието или под черта. В останалите публикации от тази група с принос са проучванията върху плоскостъпието при деца и възможностите за противодействие чрез собствена методика на кинезитерапия /№12/, скрининг-изследването върху деца с цел диагностика на постурални и плантарни отклонения /№№16, 30, 31,37,40, 42/, спортноанимационни програми за деца с лоша стойка /№18/, двигателните възможности и психофизическото състояние на деца в предучилищна възраст /№№6, 19/ и др.

В третата група с принос за теорията и практиката на кинезитерапията са изследванията върху пациенти с мозъчен инсулт след сравнително новото в последно време и все още неизяснено напълно лечение с тромболиза /№7/, прилагането с успех на миоартикуларни мобилизации и стречинг при деца с ДЦП /№22/, сполучливият опит за повлияване на лимфостазата с апаратен масаж /№24/ и др.

Трябва задължително да се изтъкне съвременния стил на оформянето на научните публикации и широката литературна справка по всеки разработван проблем. Това се отнася както за разработките в България, така и за публикациите в чужбина.

Основните научнопрактически **приноси** в трудовете на гл. ас. М. Граматикова са:

1. Систематизиране, аналитично разглеждане и критичен поглед върху огромния научен и методически материал по проблемите на функционалното възстановяване със средствата на кинезитерапията на колянната нестабилност след оперативно лечение на ПКВ
2. Създаването, апробирането и прилагането с успех на собствени програма и методика на кинезитерапия, включително на нови или неприлагани до момента средства на КТ, при болни с различно здравно състояние и при деца с постурални и плантарни нарушения
3. Доказване по обективен начин с достатъчно информативни показатели на заложените научни тези в различните експериментални разработки
4. Личното участие на гл. ас. М. Граматикова във всички етапи на експерименталните изследвания и диагностични дейности, както и

провеждането на кинезитерапевтични процедури, което гарантира стандартност и обективност в научното дирене и в лечебния процес

В научното творчество на гл. ас. М. Граматикова се откриват и някои пропуски като: дублиране на някои от темите, липса на статистическа обработка на резултатите в някои публикации, някои стилистични грешки и др. Тези слабости обаче не са от съществено значение и не намаляват приносния характер на цялостната научна и учебна продукция на кандидата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От изложеното до тук се вижда, че гл. ас. М. Граматикова участва в конкурса със сериозен набор от интересни и важни за науката и практиката научни трудове. От друга страна, учебната дейност на М. Граматикова е напълно достатъчна и обхваща както задължителни учебни дисциплини /КТ в хирургията, КТ в педиатрията, КТ при нервни и психични болести/ така и сравнително нови и не напълно внедрени избираеми учебни дисциплини /кинезиотейпинг и др./.

М. Граматикова повишава постоянно и собствената си квалификация с участие във важни за професията курсове и специализации у нас и в чужбина. Търси, открива и прилага нови и по-ефективни методи на КТ. Можем убедено да приемем, че гл. ас. М. Граматикова е изградена академична личност като преподавател и научен работник. В същото време тя е и специалист с голям практически опит в кинезитерапията, като продължава да работи с пациенти и да се усъвършенства. Тези професионални характеристики, заедно с натрупаният административен опит със сигурност ще ѝ помагат и в бъдеще да решава ефективно научни, учебни, лечебни и организационни въпроси.

Изложеният до тук фактически материал, както и личните ми впечатления, ми дават пълно основание убедено да предложа на членовете на научното жури да гласуват положително за избирането на **гл. ас. М. Граматикова, доктор** на академичната длъжност „**доцент**”.

25.02.2018 г.

Рецензент:

/проф. д-р И. Петков, д.н./

